

УДК 371.238+4Англ.

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА СТАРШОМУ СТУПЕНІ НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ВІДЕОПРЕЗЕНТАЦІЇ**Добровольська Л. С.**

У статті розглядається проблема підвищення ефективності формування лексичної компетенції на старшому етапі навчання іноземних мов за допомогою інтерактивних технологій навчання. Особлива увага приділяється використанню відеопрезентації, а також труднощам в оволодінні лексичними одиницями.

Ключові слова: лексична одиниця, лексична компетенція, інтерактивні технології, відеопрезентація.

В статье рассматривается проблема повышения эффективности формирования лексической компетенции на старшем этапе обучения иностранным языкам с помощью интерактивных технологий обучения. Особенное внимание уделяется использованию видеопрезентаций, а также трудностям усвоения лексического материала.

Ключевые слова: лексическая единица, лексическая компетенция, интерактивные технологии, видеопрезентация.

This article considers the problem of improving the efficiency of lexical competence with the help of videopresentation at the advanced level. Particular attention is given to technical training, such as videopresentation, and difficulties in mastering lexical units.

Key words: lexical unit, lexical competence, interactive technology, videopresentation.

Вступ. Мова як одна з форм духовної культури народу є продуктом тривалого історичного розвитку суспільства, що й вимагає цілеспрямованої уваги до методики її викладання. Неможливо вивчати іноземну мову не знаючи слів, так як лексична одиниця є ядром мови. Правильне вживання лексики та насичений словниковий запас це - ключ до вільного іншомовного спілкування. Задля досягнення успіху та отримання результатів у навчанні потрібно ефективно сформувати лексичну компетенцію учнів.

Сучасна методика викладання іноземних мов пропонує до втілення в навчальний процес численні методи вивчення й навчання різних іншомовних аспектів, зокрема і формування лексичної компетенції. Успішність у навчанні іншомовної лексики залежить і від вибору адекватного методу, тобто такого, який забезпечить повне (відносно повне) засвоєння вивченої інформації більшістю учнів.

На початку XXI століття людство вступило в нову стадію свого розвитку – інформаційну еру, яка характеризується виникненням нових систем інформаційних технологій і, як наслідок, нових трансформацій освіти. Як відомо, освіта є самостійною системою і одночасно стратегічним ресурсом держави. Тому розвинені країни досить активно розробляють та впроваджують інформаційні технології в систему освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Останнім часом проблема навчання іноземної мови за допомогою аудіо-візуальним засобам інформації (інтерактивних технологій навчання) була предметом низки методичних досліджень. Проаналізувавши психолого-педагогічні джерела, ми дійшли висновку, що розробки елементів інтерактивних технологій зустрічаються в працях учителів-новаторів 70-80 років: Ш. Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Ільїна, С. Лисенкової, О. Пометун, Л. Пироженко, П. Щербаня. Відомі нам дослідження дають підстави говорити про переваги використання засобів аудіовізуальної наочності в навчальному процесі (М. Антипін, Н. Бориско, М. Васильєв, В. Кузнецов, Г. Левченко, О. Пильцин, Р. Путиліна, Л. Цесарський, Ф. Кордер, Б. Кренстон та ін.).

Проблемою використання відеотехнологій у навчальному процесі займалися у своїх наукових дослідженнях О. Зубченко, С. Ніколаєва, О.Тарнопольський та інші, що й дало змогу запровадити вивчення спеціальних курсів. У нашій країні використовуються спеціальні курси, а саме: "Get ready", "WOW", "Headway", "Streamline". Елементи цих навчальних програм використовуються у навчальному процесі навчальних закладів на старшому ступені навчання іноземної мови. Зміст вказаних навчально-методичних матеріалів сприяє формуванню та розвитку комунікативної компетенції учнів, підвищенню мотивації вивчення мови та є невичерпним джерелом навчального матеріалу [3].

Постановка задачі. У зв'язку з цим на меті даного дослідження стояло вирішення наступного завдання, а саме обґрунтування доцільності вживання відеопрезентації на старшому ступені навчання іноземної мови як запорука сформованості лексичної компетенції. Як відомо, мотиваційно-розвиваюча роль аудіовізуальних засобів інформації висуває їх на одне з перших місць серед інтерактивних засобів навчання. Такі засоби стимулюють розвиток внутрішнього мовлення тих, хто навчається як основи мовленнєво-розумової діяльності, взаємопов'язують функціонування механізмів мовленнєвої діяльності, таких як мислення, сприймання, увага та пам'ять, підтримують інтерес, стимулюють іншомовну мовленнєву діяльність та створюють мотивацію. Як свідчать методичні дослідження, тільки аудіо-візуальні засоби поєднують у собі мовний та позамовний елементи [4].

Виклад основного матеріалу. Здійснивши аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, ми дійшли висновку, що кіно- та відеофільми мають значну перевагу в порівнянні з іншими аудіовізуальними технічними засобами в процесі навчання іноземної мови і відзначаються високою ефективністю (С. Аблам, Б. Альтшулер, Л. Банкевич, Н. Бичкова, Р. Гібсон, П. Данезі, Б. Джемет, В. Іванова-Циганова, О. Карецький, Ф. Кордер, З. Корнеєва, І. Кошман, М. Ляховицький, Г. Шевельова, І. Шелінгер, С. Флітвуд-Уокер та ін.).

Безумовними перевагами презентації іншомовної лексики на старшому ступені навчання іноземної мови на екрані методисти вважають звуко-зоровий синтез при її пред'явленні, широке використання мовної здогадки, врахування фонового вокабуляру студентів та можливих помилок з їх оперативною корекцією, а також демонстрацію парадигматичних і синтагматичних зв'язків лексичних одиниць, без чого не може бути активного засвоєння лексики.

Для того, щоб навчальні матеріали стали позитивним мотивом-стимулом, вони повинні мати насамперед емоційний вплив на студентів, відповідати їх інтересам, враховувати їх особистий досвід у рідній та іноземній мовах, містити нові чи маловідомі факти, здатні задовольнити їх цікавість, проблемні тексти та завдання, які б стимулювали активність студентів, спонукали до роздумів з подальшим відстоюванням власного бачення запропонованої проблеми, що й відповідає сформованості лексичної компетенції.

Згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, лексична компетенція – це знання і здатність використовувати мовний словниковий запас, що складається з лексичних та граматичних елементів [2]. За даними С. Ніколаєвої, лексична компетенція означає здатність миттєво викликати з довгострокової пам'яті еталон слова залежно від конкретного мовленнєвого завдання та включати це слово у мовлення. Знання іноземної мови асоціюється із знанням слів, у той час як володіння мовою – з лексичними навичками, які забезпечують функціонування лексики в спілкуванні [5].

Необхідно зазначити, що лексичний аспект мови повинен бути опанований у комплексі з іншими її аспектами, водночас враховуючи різні властивості слова: його семантику, стилістичну характеристику, систему форм слова, словотворчу структуру і можливості сполучення, а також функції в реченні. На заняттях з іноземної мови студенти мають використовувати вже вивчені та нововведені лексичні одиниці, необхідні для комунікації у певних учбових та спеціально створених ситуаціях. Реалізації освітнього і розвиваючого потенціалу формування лексичної компетенції студентів мають сприяти добір навчального матеріалу та методу роботи з ним. Лексична компетенція визначається як наявність певного запасу лексичних одиниць з урахуванням здатності адекватно їх

використовувати: коректно вимовляти і писати, правильно організувати граматично, розуміти на слух і в процесі читання, оперувати ними в актах комунікації у потрібному темпі і в різноманітних значеннях, доречно вживати образні вислови, прислів'я, приказки, фразеологічні звороти для досягнення відповідного комунікативно-функціонального результату. Таким чином сформована лексична компетенція стає підґрунтям для реалізації мовленнєвої, соціокультурної та соціолінгвістичної компетенцій студентів [2].

Найбільша складність в оволодінні лексичним значенням, як зазначають праці методистів (П. Гурвіч, Р. Мартинова, С. Ніколаєва), полягає у невідповідності значень слів рідної мови та іноземної мов. Тому у багатьох випадках доцільно об'єднувати два чи більше способів семантизації, наприклад, вербальну наочність (контекст) та невербальну (малюнок, рухи, жести), що характеризує етап ознайомлення студентів з новими лексичними одиницями. Другий етап процесу формування лексичної компетенції – це етап активного вживання лексичних одиниць на рівні речення і понадфразової єдності, а саме етап автоматизації дій з новими лексичними одиницями. На третьому етапі студенти удосконалюють дії з новими лексичними одиницями на рівні тексту. Завдання студентів – виконати автоматизовані мовленнєві дії із засвоєними термінами-словами і термінологічними словосполученнями [5]. Відтак, для засвоєння студентами нових лексичних одиниць потрібно враховувати всі етапи їх засвоєння та для того, щоб цей процес був ефективний необхідно використовувати різні засоби та технології навчання.

Об'єктивною закономірністю сучасного етапу розвитку суспільства є зростання ролі технічних засобів навчання (інтерактивних технологій) у житті людини. Нові форми та методи навчання, в основному, спрямовані на полегшення засвоєння та запам'ятовування навчального матеріалу (за даними ЮНЕСКО, при слуховому сприйнятті закріплюється 15 % мовленнєвої інформації, при зоровому – 25 % візуальної інформації, слухаючи та дивлячись одночасно, людина запам'ятовує 65 % інформації, що їй повідомляється) та на індивідуалізацію процесу навчання. Вирішити ці проблеми допомагають і сучасні мультимедійні технології [6].

Застосування технічних засобів у процесі навчання іноземних мов уможлиблює 1) створення природного мовленнєвого середовища як вагомого чинника у навчанні іноземних мов; 2) підвищення зацікавленості студентів у вивченні іноземних мов; 3) використання диференційованого підходу до навчання; 4) здійснення інтенсифікації навчального процесу (В. Артемов, А. Лур'є, М. Ляховицький, Л. Цесарський та ін.) [3; 7].

Порівняно з іншими технічними засобами відеопрезентація має цілий ряд переваг суттєвих для ефективної організації навчального процесу. Але, відеопрезентація не достатньо використовується у процесі навчання іноземних мов, зокрема для формування лексичної компетенції на старшому етапі навчання іноземної мови.

Відеопрезентація – засіб прямого методу навчання іноземної мови, оскільки на перший план висуваються практичні цілі, а саме – навчання усного мовлення та формування лексичної компетенції [7]. Як відомо, використання відеопрезентації має певні методичні переваги: демонструє предмети, явища оточуючого середовища, частину життя; слугує вихідною формою пізнання; з іншого боку, відображаючи цікаві для студентів події, викликає в них емоційні співпереживання. Як ніякий інший засіб навчання, відеопрезентація дозволяє використовувати емоційно-мотиваційний фактор в оволодінні іноземною мовою, стимулює вербальне спілкування, посилює мотивацію, демонструє автентичні мовленнєві зразки [6].

Психологи стверджують, що саме використання аудіо та відео матеріалів у навчальному процесі значно покращує кінцеві результати і значно більше спонукає студентів до комунікативної діяльності. Використовуючи фрагменти відеозаписів ми спонукаємо до дії зорові та слухові центри людини, які в свою чергу, впливають на процес засвоєння та запам'ятовування матеріалу. Застосування відео записів використовуються ще як засіб гармонізації взаємин, мети, намірів, уявлень, думок усіх учасників навчального процесу. Така гармонізація

забезпечує зберігання їхнього емоційного сприйняття навчальної дійсності і реагування на цю дійсність, що забезпечує створення оптимального психологічного клімату для навчання і здобуття найкращих результатів [1].

Зазначимо, що задля ефективного використання відеопрезентацій на заняттях з іноземної мови необхідно звернути увагу на те, що будувати її необхідно лише на тих фактах, які можуть зацікавити всю аудиторію. При плануванні презентації необхідно спиратися на наступні лінгводидактичні принципи: науковості; наочності; доступності; системності і послідовності та інтерактивності [8]. У процесі формування лексичної компетенції за допомогою відеопрезентації необхідно розробити ряд завдань, сприяючих розвитку комунікативних умінь, а саме – невідповідне мовлення з теми, що вивчається, підготовка додаткової інформації з теми, розробка власних презентацій, тощо.

Висновки. У сучасних умовах підвищеного обсягу інформації та бурхливого розвитку техніки перед викладачами постають завдання презентації нового матеріалу при максимальній кількості інформації за одиницю часу, ефективної організації навчального процесу та забезпечення об'єктивного контролю його результатів. Відтак, ці завдання можна вирішити шляхом використання сучасних технічних засобів навчання, які виконують інформаційну, керуючу, контролюючу та виховну функції у навчальному процесі з іноземної мови. Отже, застосування відеопрезентацій у процесі викладання іноземної мови поєднує співробітництво мовленнєвих партнерів та мовленнєву практику студентів у відносно вільній творчій атмосфері, стимулює когнітивні процеси та активізує мовний і мовленнєвий матеріал в іншомовному спілкуванні студентів, розвиває їхні творчі здібності та професійно орієнтовані вміння в наближених до реальних умовах.

Література

1. Верисокін Ю. І. Відеофільм як засіб підвищення мотивації учнів [Текст] / Ю. І. Верисокін // Іноземна мова в школі. – 2003. – №5-6. – С 31-34.
2. Гурвич П. Б. О четырех общеметодических принципах организации обучения иностранным языкам [Текст] / П. Б. Гурвич // ИЯШ. – 2003. – №6. – С. 24-28.
3. Комплексное применение современных технических средств в обучении иностранным языкам // Высокие технологии в педагогическом процессе: Тезисы докладов III международной научно-методической конференции преподавателей вузов, ученых и специалистов. – Н.Новгород: ВГИПА, 2002. – Ч. 2. – С. 78-79.
4. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови // Перекл. та адаптація Л. В. Біркун. – Oxford University Press, 1998. – 48 с.
5. Ніколаєва С. Ю. Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу [Текст] / С. Ю. Ніколаєва, Н. К. Склярєнко, Л. П. Смєлякова. – К., 1996 (Бібліотечка журналу “Іноземні мови”, вип.1).
6. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов в середніх навчальних закладах [Текст] / С. Ю. Николаева. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
7. Москалева И.С. Использование компьютерных технологий для профессиональной подготовки учителей иностранного языка [Текст] / И.С Москалева, С. К. Голубева // Иностранные языки в вузах. – 2005. – №1. – С. 83-87.
8. Мятава М. Н. Использование видеофильмов при обучении иностранному языку [Текст] / М. Н. Мятава //ИЯШ. – 2006. №4. – С. 31-35.